

HANDLINGSPLAN AUTOMATISKA BRANDLARM

Framtida hantering av automatiska brandlarm anslutet till Luleå räddningstjänst

Arbetsgrupp:
Kalle Håkansson
Ronnie Lindberg
Torbjörn Landström
Tomas Wikström
Jon Kero

LULEÅ KOMMUN

Räddningstjänsten
Arbetsgrupp Automatlarm

1	UPPDRAGET	1
2	BAKGRUND	1
2.1	Syfte	1
2.2	Vision och mål	1
3	ANSVAR	2
4	KVALITET	2
5	RÄDDNINGSTJÄNST – TEKNISK KONTROLL	3
5.1	Räddningstjänst	3
5.1.1	Konsekvens	3
5.1.2	Tillförlitlighet	3
5.1.3	Räddningstjänstens skyldigheter	3
5.2	Teknisk kontroll	4
5.2.1	Räddningstjänstens åtagande	4
6	UPPFÖLJNING	4
6.1	Tillsynsprogram	5
6.2	Räddningstjänstens uppföljning av larm	5
6.2.1	Rutiner för uppföljning av larm	5
6.2.2	Påföljder och konsekvenser vid brister	5
7	AVTAL OCH EKONOMI	6

Bilaga H1: Anslutningsavtal kategori Räddningstjänst

Bilaga H2: Anslutningsavtal kategori Teknisk kontroll

Bilaga H3: Intern automatlarmsrapport

Bilaga H4: Uppföljning av onödigt larm

Definitioner

Automatiskt brandlarm: Anordning för tidig detektering/upptäckt av brand.

Teknisk kontroll: Avser åtgärder efter signal från automatiska brandlarmsanläggning där signalen från en sådan anläggning inte kan betraktas som räddningstjänst enligt 1 kap §2 i Lag om skydd mot olyckor (SFS 2003:778).

Räddningstjänsten (eller annan) utför en kontroll av orsaken till larmsignalen och återställning av brandlarmsanläggningen enligt upprättat avtal.

Räddningstjänst: "Med räddningstjänst avses i lagen de räddningsinsatser som staten eller kommunerna skall ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön... Staten eller en kommun skall ansvara för en räddningsinsats endast om detta är motiverat med hänsyn till behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt." (1 kap §2 i Lag om skydd mot olyckor (SFS 2003:778)).

Räddningstjänstanläggning: Anläggningar där en larmsignal innebär att kraven på räddningstjänst enligt 1 kap §2 i Lag om skydd mot olyckor (SFS 2003:778) är uppfyllda kallas Räddningstjänstanläggningar.

SBF 110:6: Regelverk utgivet av Svenska Brandförsvarsförbundet avseende generella kvalitets- och säkerhetsnivåer som är av betydelse för funktion och tillförlitlighet för en automatisk brandlarmsanläggning (utgavs tidigare av försäkringsbranschen under namnet RUS 110:5).

1

2 UPPDRAGET

Denna handlingsplan är framtagen av en arbetsgrupp inom Luleå räddningstjänst efter att gruppen fått ett uppdrag under hösten 2003. Arbetet har legat i träda till mars 2006 då arbetet återupptagits. Tidsplan, handlingsplan (denna) och informationsutskick till anläggningsägare revideras.

I korthet innebar uppdraget att:

- Ta fram handlingsplan för hur Luleå räddningstjänst ska nå målen med minskade larm, skapa samsyn på hanteringen av automatlarm inom egna organisationen och samsyn med anläggningsägarna.
- Fastställa hur Luleå räddningstjänst skall agera operativt vid ett automatiskt brandlarm.
- Fastställa hur avtalet mellan Luleå räddningstjänst och anläggningsägarna skall se ut.

3 BAKGRUND

Syftet med ett automatiskt brandlarm är att skydda människor och egendom. **En tidig upptäckt** av brand är en förutsättning för att människor ska hinna utrymma och för att kunna vidta åtgärder för att begränsa brandens konsekvenser. Därför utgör det automatiska brandlarmet en viktig del i byggnadens brandskydd.

Tyvär har tillförlitligheten i de till räddningstjänsten vidarebefordrade larmen genom åren generellt sett varit låg. Under åren 2000-2004 har 94% av totalt 2586 automatiska brandlarm i Luleå kommun utlöst av andra orsaker än brand. Majoriteten av dessa larm inträffar vardagar mellan klockan 7 och 17 och beror ofta på rök från matlagning eller att hantverkare orsakat damm eller rök vid arbeten i lokalerna. Förutom att detta medför ett avbrott verksamheten, så kan det även få till följd att samhällets resurser finns på fel plats när en olycka inträffar. Utryckningskörningen innebär också en ökad risk för vår personal och för våra medtrafikanter. Det är dessutom juridiskt tveksamt att tänja på räddningstjänstbegreppet genom att betrakta alla signaler från automatiska brandlarmsanläggningar som räddningstjänst och påkalla fri väg.

Ägaren och nyttjanderättshavaren har ansvaret för brandskyddet i en byggnad. Ansvaret innefattar även den automatiska brandlarmsanläggningen. Det innebär ansvar för anläggningens status och underhåll, men även ansvar för de larm som anläggningen genererar.

3.1 Syfte

Handlingsplanen syftar till att skapa ett system som skall leda till ökad tillförlitlighet på brandlarmsanläggningarna samt höjd beredskap och kompetens i verksamheterna att hantera ett utlöst larm. Ett utlöst automatiskt brandlarm skall alltid följas upp av **rätt åtgärd**.

3.2 Vision och mål

Visionen är att öka säkerheten i samhället. Samhällets resurser för räddningstjänst skall användas mer effektivt än till att kontrollera larm utlösta av andra orsaker än brand. Säkerheten i verksamheterna skall också öka då personer på plats genomför de omedelbara åtgärder som är nödvändiga för att rädda liv och begränsa skador i händelse av brand.

Målet att inom 2 år minska de onödiga utryckningarna med 30%.

4 ANSVAR

Ägaren och nyttjanderättshavaren har ansvaret för brandskyddet i en byggnad. Ansvar innefattar även den automatiska brandlarmsanläggningen. Det innebär ansvar för anläggningens status och underhåll, men även ansvar för de larm som anläggningen genererar.

Ett automatiskt brandlarm är till för att skydda människor och egendom inom en anläggning. Det automatiska brandlarmet är en viktig komponent i en byggnads brandskydd och i vissa fall ett villkor för att uppnå en acceptabel säkerhet. **En tidig upptäckt** av brand är en förutsättning för att människor ska hinna utrymma och för att kunna vidta åtgärder för att begränsa brandens konsekvenser. Dock skall alltid ett utlöst brandlarm direkt följas av **rätt åtgärd**. Rätt åtgärd innebär att undersöka orsaken till larmet och vidta åtgärder på plats. Rätt åtgärd innebär inte att bara invänta räddningstjänsten. Först när ägare/nyttjanderättshavare inte själv bedöms klara av situationen övergår det till att bli ett ansvar för samhällets räddningstjänst.

Ägaren av en automatisk brandlarmsanläggning ansvarar för att den signal som sänds vidare till Luleå räddningstjänst är nog tillförlitlig för att samhället skall genomföra en räddningsinsats. **TURÅ, Tidig Upptäckt – Rätt Åtgärd** skall vara grundinställningen för hantering av automatiska brandlarm.

5 KVALITET

Kvaliteten på de automatiska brandlarmsanläggningar som finns i Luleå är väldigt skiftande. Statistiken visar dock att 94% av alla larm från brandlarmsanläggningarna orsakas av något annat än brand. Orsakerna beror i vissa fall på kvalitetsbrister i anläggningen och i andra fall på att larmet inte är anpassat för den verksamhet som larmet skall skydda. För att en signal från en automatisk brandlarmsanläggning skall betraktas som tillförlitlig nog för att samhället skall initiera sina resurser för räddningstjänst krävs att det arbetas systematiskt med kvalitén på anläggningen. Detta sker genom att följa en kvalitetsplan som överenskommes mellan anläggningsägaren och Luleå räddningstjänst.

Kvalitetsplanen innebär att ägaren förbinder sig att:

- Anläggningen uppfyller kraven enligt SBF 110:6. Undantag från kraven skall vara dokumenterade och godkända av räddningstjänsten.
- Upprätta och hålla en organisation för hantering av larm (se SBF 110:6 kap 1.5). Berörd personal skall vara utbildade om åtgärder vid larm. Orsaken till ett utlöst larm skall följas upp och eventuella brister åtgärdas.
- Upprätta rutiner för entreprenörer och hantverkare som ska utföra arbete i byggnaden.
- Vidta åtgärder för att öka tillförlitligheten. Detta innebär att det under normal verksamhetstid skall finnas teknik för larmlagring (se SBF 110:6 kap 3.7). Det kan också innebära andra tekniska åtgärder som t.ex. tvådetektorsberoende (se SBF 110:6 kap 3.10 och 3.11).
- Genomföra underhåll och skötsel av brandlarmsanläggningen (se SBF 110:6 kap 6 och 7).
- Hålla dokumentation över organisation, rutiner, utbildning, underhåll och skötsel. Ansvarsfördelningen mellan fastighetsägare och nyttjanderättshavare skall också finnas dokumenterad.

Räddningstjänsten har upprättat en generell kvalitetsplan som skall ses som riktlinjer för att uppfylla lägsta nivån på kvalitetsarbetet.

6 RÄDDNINGSTJÄNST – TEKNISK KONTROLL

Om en signal från en automatisk brandlarmsanläggning skall betraktas som räddningstjänst enligt 1 kap §2 i Lag om skydd mot olyckor (SFS 2003:778) avgörs av eventuella konsekvenser av en brand och/eller signalens tillförlitlighet. Det som avgör är alltså verksamhetens art och/eller kvalitén på brandlarmsanläggningen.

Detta innebär att samtliga signaler som överförs till räddningstjänsten från en automatisk brandlarmsanläggning delas in i två kategorier, dels de som uppfyller kraven på räddningstjänst och dels övriga som inte uppfyller kraven, där åtgärden blir en form av kontroll och teknisk kontroll. Anläggningar där en larmsignal innebär att kraven på räddningstjänst är uppfyllda kallas *Räddningstjänstanläggningar*.

6.1 Räddningstjänst

6.1.1 Konsekvens

Anläggningar och verksamheter där konsekvensen av en brand kan förväntas bli stor är:

1. Där det automatiska brandlarmet är ett direkt personskydd för människor som inte kan utrymma på egen hand eller där det kan finnas sovande människor med dålig lokalkännedom. Exempel på sådana är:
 - Vårdanläggningar
 - Kriminalvård och anstalter där personer är inlåsta
 - Alternativa boenden
 - Hotell med hotellrum i annat plan än markplan
2. Anläggningar där verksamheten innebär fara för att en olycka skall orsaka allvarliga skador på människor enligt 2 kap 4 § Lagen om skydd mot olyckor.

6.1.2 Tillförlitlighet

För att en signal från en automatisk brandlarmsanläggning skall betraktas som tillförlitlig nog för att betraktas som räddningstjänst krävs att:

1. Kvalitetsplanen är uppfylld.
2. Anläggningen har inte haft fler än 1 onödigt larm som vidarebefordrats till räddningstjänsten under de senaste 12 månaderna eller högst 1 onödigt larm per 100 rökdetektorer under de senaste 12 månaderna.

Anläggningsägaren har ansvaret att visa att kraven på tillförlitlighet är uppfyllda.

6.1.3 Räddningstjänstens skyldigheter

Vid larmsignal från automatisk brandlarmsanläggning som uppfyller kraven på räddningstjänst enligt 1 kap §2 i Lag om skydd mot olyckor, s.k. *Räddningstjänstanläggning*, skall räddningstjänsten:

- Genomföra utryckning enligt gällande larmplan.
- Vid behov påbörja och genomföra räddningsinsats.
- Kontrollera och återställa larm.
- Underrätta anläggningsägaren om vidtagna åtgärder.

LULEÅ KOMMUN

Räddningstjänsten
Arbetsgrupp Automatlarm

Räddningstjänsten skall också hantera och lagra nödvändig information om anläggningen.

Skyldigheter och rättigheter för räddningstjänsten och anläggningsägaren regleras i särskilt avtal, se bilaga H1.

6.2 Teknisk kontroll

För automatiska brandlarmsanläggningar där kriterierna på konsekvens eller tillförlitlighet inte är uppfyllda kan signalen från en sådan anläggning inte betraktas som räddningstjänst enligt 1 kap §2 i Lag om skydd mot olyckor. Detta innebär att räddningstjänsten inte genomför räddningsinsats enbart på grund av en sådan signal, däremot kan räddningstjänsten åta sig att genomföra en teknisk kontroll. Detta innebär att räddningstjänsten utför en kontroll av orsaken till larmsignalen och återställning av brandlarmsanläggningen enligt upprättat avtal.

6.2.1 Räddningstjänstens åtagande

Vid teknisk kontroll åtar sig räddningstjänsten att vid larmsignal:

- Utan dröjsmål bege sig till larmande anläggning, utan påkallande av fri väg.
- Kontrollera orsaken till larmsignalen.
- Vid indikation om brand initiera räddningsinsats.
- Kontrollera och återställa larm.
- Underrätta anläggningsägaren om vidtagna åtgärder.

Räddningstjänsten skall också hantera och lagra nödvändig information om anläggningen.

Teknisk kontroll genomförs av personal från närmast tillgängliga resurs.

Skyldigheter och rättigheter för räddningstjänsten och anläggningsägaren regleras i särskilt avtal, se bilaga H2. Särskilda omständigheter kan innebära en ökning av uttryckande resurs och i sådana fall skall det regleras i avtalet.

7 UPPFÖLJNING

Räddningstjänsten genomför uppföljning på anläggningar i samband med den ordinarie tillsynen. Tillsyn kan också komma att ske på grund av t.ex. onödiga larm. Syftet med uppföljningen är att kontrollera efterlevnaden av kvalitetsplanen och om kriterierna för konsekvens och tillförlitlighet är uppfyllda. Vid de anläggningar där räddningstjänsten enligt avtal ansvarar för teknisk kontroll vid larm sker uppföljning i samband med ordinarie tillsyn på byggnaden och enligt särskilda rutiner, se *6.2 Rutiner för uppföljning av larm*.

Under de första tre åren efter handlingsplanen börjat gälla kommer uppföljningen att ske enligt ett särskilt tillsynsprogram. Tillsynsprogrammet riktar sig mot de anläggningar där en larmsignal skall betraktas som räddningstjänst.

LULEÅ KOMMUN

Räddningstjänsten
Arbetsgrupp Automatlarm

7.1 Tillsynsprogram

1. Kvalitetsplan upprättas (2006).
2. Alla anläggningar med kvalitetsplan följs upp under år 1 (2007).
3. Ett urval (urvalskriterier skall bestämmas) följs upp under år 2 (2008).
4. De övriga (som inte följdes upp år 2) följs upp under år 3 (2009).
5. Efter år 3 sker uppföljning i samband med ordinarie tillsyn (2010 och framåt).

7.2 Räddningstjänstens uppföljning av larm

I syfte att på ett aktivt sätt bidra till att minska antalet onödiga larm skall räddningstjänsten kontinuerligt följa upp inträffade larm från automatiska brandlarmsanläggningar. Inträffade larm kan också föranleda att tillsyn utförs. Efter larm från Räddningstjänstanläggningar sker uppföljningen enligt nedan:

7.2.1 Rutiner för uppföljning av larm

1. Efter inträffat larm så kontrolleras orsaken, larmet återställs och eventuellt vidtas andra åtgärder som t.ex. bortkoppling av detektor eller sektion. Orsak och eventuella vidtagna åtgärder dokumenteras i kontrolljournalen.
2. Räddningsledaren fyller i blankett *Intern automatlarmsrapport* (se bilaga H3) direkt efter återkomst till brandstation. Blanketten skickas/lämnas till Automatlarmsansvarig (inom räddningstjänsten).
3. Automatlarmsansvarig skickar blankett *Uppföljning av onödigt larm* (se bilaga H4) till anläggningsägaren. Blanketten skall returneras inom bestämt datum.
4. Automatlarmsansvarig följer upp att blankett inkommer och att anläggningsägaren vidtagit åtgärder för att förhindra en upprepning av larmet. Om inte blanketten returneras kan tillsyn göras.
5. Om orsaken till larmet varit brister i larmorganisation eller uppenbara tekniska brister i anläggningen skall tillsyn genomföras.

Tillsyn debiteras enligt fastställd taxa.

Anläggningsägaren ansvarar för att uppföljning sker enligt rutiner i kvalitetsplanen.

7.2.2 Påföljder och konsekvenser vid brister

Efter inträffade larm kan räddningstjänsten genomföra tillsyn. Om anläggningen uppfyller kriteriet för räddningstjänst på grund av konsekvensen av en inträffad brand och räddningstjänsten vid tillsynen finner brister upprättas ett tillsynsprotokoll. Om bristerna enligt tillsynsprotokollet inte åtgärdas får räddningstjänsten meddela förelägganden om kvalitetshöjande åtgärder eller förbud mot att helt eller delvis bedriva verksamhet enligt 5 kap 2 § *Lagen om skydd mot olyckor (SFS 2003:778)*. Förelägganden och förbud får förenas med vite.

För de anläggningar där räddningstjänsten enligt avtal genomför teknisk kontroll och där anläggningsägaren inte fullgör skyldigheter enligt avtal kan räddningstjänsten välja att koppla bort anläggningens vidarekoppling till räddningstjänsten tillfälligt eller permanent.

LULEÅ KOMMUN

Räddningstjänsten
Arbetsgrupp Automatlarm

8 AVTAL OCH EKONOMI

Avgifterna styrs av Luleå Räddningstjänst merkostnader för administration, beredskapshållning, teknik för inkommande larm, kontroll och återställning av larm. Avgifterna delas in i följande kategorier:

Grundavgift (samma oavsett anläggningstyp och avtal)

är en årsavgift som skall täcka Luleå Räddningstjänst kostnader för administration, avtalsteckning, larmmottagning samt uppdatering och uppföljning.

Avgift: 2061 kr/år

Objektspecifik avgift

är en årsavgift som skall täcka det merarbete som automatlarmsanläggningen medför för Luleå Räddningstjänst och omfattar kostnader för ev. särskild beredskap, intern utbildning, fördjupad orientering och kännedom om objektet, och insatsplanering.

Nivå låg N1: Endast	(mindre skola, förskola, mindre gruppboende m.fl.) grundavgift
Nivå medel N2:	2263 kr (stora samlingslokaler, hotell, komplex geometri, större skola eller vårdanläggning, industri/lager, m.fl)
Nivå hög N3:	4526 kr (sjukhus, särskilda riskobjekt m.fl)

Teknisk service avgift

är baserad på kostnaden av den tjänst Luleå Räddningstjänst utför i samband med tekniskt serviceuppdrag.

Avgift: 2263 kr/uppdrag

Angiven avgift avser 2007. För efterföljande år indexeras taxan enligt arbetskostnadsindex AKI för tjänstemän enligt SCB (SNI= M+N+O). Avgiften för 2008 utgör därmed 2007 års avgift justerat med den procentuella förändringen i AKI från september 2006 till september 2007. Motsvarande gäller för påföljande år.

Samtliga avgifter är exkl. moms.

Räddningstjänstuppdrag är kostnadsfria.

LULEÅ KOMMUN

Räddningstjänsten
Arbetsgrupp Automatlarm